

pod lepicími páskami jsme vlastně ani moc netrpěli

O svýho ptáka jsem si začal dělat starosti tak asi před padesáti lety v mateřské školce – tenkrát čistě z hygienických důvodů. Abych se zřasenou špičkou předkožky nedotkl prkýnka, nebo dokonce zrádně nažloutlého vnitřku mísy, hmátnul jsem si raději mezi stehna a nasměroval chcanky přímo dolů. Zároveň jsem si díky tomu mohl být jistý, že nebudu močit do štěrbin pod prkýnkem a nepodělám si spuštěné kalhoty.

– Co to tam děláš? ptaly se vychovatelky, když přišly na záchodky na kontrolu; já a moji kamarádi jsme se tam zdržovali rádi a dlouho.

– Nic, nic, ale nic.

Zřejmě jsem zrovna mohl mluvit, to znamená pohybovat volně pusou a dolní čelistí. Pusu mi zalepovali lepicí páskou jen tehdy, když jsem bez přestávky žvanil a nebyl jinak k zadržení. Vychovatelky papírovou pásku vždycky šťavnatě naslinily, a já se snažil pusu sevřít tak, aby do mě ty cizí lepkavé sliny nepronikly. Za chvilku jsem pak cítil, jak lepenka začíná schnout, jak se scvrkává a zmenšuje mi pusu. Stahovala se mi podobně jako řiť. Byly to stejně zvláštní časy: všichni – tedy i dospělí – jsme tenkrát byli internováni v přibližně fungující společnosti a nikomu kolem mě ani nepřipadlo, že by se proto muselo přehnaně trpět.

Když se na svýho ptáka podívám dneska a chvíli se zamyslím, mám pocit, že jde o docela estetický objekt. Vypadá skutečně pěkně, obdivuhodné jsou především různé detaily kolem žaludu. Tyhle jeho krásy jsem objevil vlastně až dost pozdě; tak deset let poté, co můj penis dospěl, třináct let poté, co mi ho obřezali. K tomu zákroku došlo naštěstí v době, kdy se moje máma už o tyhle záležitosti nesměla moc starat, nesměla mě všude doprovázet a nemohla mě ze všech

stran obdivovat. Matka mě vždycky koupala a hýčkala s neuvěřitelným zápalem a zářila při tom pečování vždycky tak intenzivně, jako by mě právě porodila. A vůbec jí přitom nevadilo, že jsem rostl do výšky i plošně a odchovávat mě bylo pořád náročnější. Jednoho dne našťestí zakročily kolektivně moje tety. Kdyby nebyly tyhle naše rituály zakázaly, koupala by mě máma určitě dodneška – a stala by se z ní má profesionální chůva, ze mě její navěky oddaný svěřenec.

Díky předchozím informacím není těžké si domyslet, že jsem byl jedináček. Bylo to ale vlastně jinak: kolem mě se vždycky točilo několik mateřských bytostí najednou a já si mohl vybírat. Mámu jsem pak dočasně ani moc nepotřeboval. Ona stejně často nefungovala, zničehonic se prostě odhlásila a nebyla. Ale navzdory svým depresím mě nadevše milovala, milovala mě přesto, že jsem se jí pořád nějak bouřil a vzpouzel. Já jsem se později alespoň upřímně snažil předávat její lásku dál a nabízel jsem jí s nadšením jako štafetový kolík – ztopořenou rukou, s nasazením všech sil a pod hydraulickým tlakem potřebných tekutin. Vybaven jsem k tomu byl přirozeně vším možným. Proč se mi můj dvouvažejný šourek ve srovnání s mým ptákem a žaludem nikdy moc nezamlouval, mi dodnes není jasné – šourek v sobě přece skrývá nepostradatelnou spermiovou laboratoř; a zasloužil by si tedy příchylnost obdobnou, ne-li stejnou. Co tomu zachmuřenému pytli samozřejmě chybí, je schopnost produkovat orgasmy. To samé se ale dá říct i o očních víčkách, které se ani nevzrušují, ani nenadouvají; ať člověk mrká seberychleji, ať s nimi kdovíjak pohybuje.

Pozdější starosti o mýho ptáka se týkaly především logistiky jeho účelného nasazení, uplatnění a umístění; ty starosti okupovaly širokouhle mé myšlení, ubíraly mi často denní světlo, dělaly ze mě něco jako slintajícího idiota ve stádiu definitivního vykolejení. Naštěstí se mi jednoho dne zjevila první konkrétní možnost záchrany, dohledný cíl mého trychtýřovitého toužení. Dana u nás přespávala jen občas, ale našťestí dost pravidelně. Jednou večer jsem si nějak nevšiml, že po bytě pobíhá v průsvitné noční košili. O to intenzivněji jsem

se na ni podíval ráno, když vyšla z takzvaného pokoje pro hosty. V tu chvíli ji osvítilo slunce z boku a já spatřil její ztuhlé prsní bradavky a tmavé křovisko, které jí vyrůstalo z rozkroku. V tom momentě se mi ujasnilo, že přesně k těm centrálním i decentrálním bodům se budu muset jednoho dne propracovat. Dana byla rozkošné křehké stvoření. Problematické na té záležitosti bylo jen to, že byla o dost starší než já. Bylo jí přes čtyřicet, mně bylo šestnáct. Další potíž byla v tom, že to byla nejlepší kamarádka jedné z mých tet, tedy i kamarádka mojí mámy.

Okolnosti mého odchovu mi většinou připadaly dost nesnesitelné a byl jsem dodatečně moc rád, že většinu z toho si nebudu muset protrpět ještě jednou. Nemůžu ale popřít, že jsem byl ve svém dětství a mládí často i šťastný. Bohužel se ve mně pocity hnusu nijak nevstřebávaly, spíš se kumulovaly a přeskupovaly, prolínaly se navzájem tak dlouho, až už nebyly vůbec k rozpoznání. Já jsem si pro jistotu navyknul dívat se na sebe a svou rodinu s despektem, jaksi z trochu vyvýšeného stupínku. Jako bych nás všechny viděl zvenku přes sklo, přes jakousi neutralizující stěnu. A můj pohled se při každém dalším, pochopitelně vždy nekvalitním přelamování světla ještě víc ochlazoval. V našem bytě jsme měli pro taková pozorování vhodně slepnoucí zrcadla, to nejslepější a největší jsem v jednom záchvatu vzteku rozbil pěstí.

Proces nepřetržitého znevažování mě poznamenal – jaksi samoobslužně. Protože jsem totiž ponižoval i sám sebe, vyplnil jsem se pocity hnusu tak nádivkovitě, že se ze mě nakonec stalo skoro hermeticky zazátkované stvoření. V obzvlášť hrůzných momentech jsem pak nebyl schopný ani otevřít pusy; nevydal bych totiž ze sebe ani neartikulované chrochtání. Strnul jsem ve stavu němého zírání a divil se nejen sobě samému, ale kompletně všemu, co se kolem mě dělo. Ale ani v trochu uvolněnějších periodách jsem své izolační ovrstvení prakticky neodkládal; a děsil se přímých otázek.

– Jak ti je, jak se cítíš, na co myslíš?

– Co? Nojo.

To se mezitím radikálně změnilo. Jmenuju se Jiřík, mluvit jsem se naučil a nedělá mi potíže odhalovat se verbálně donaha. Kupodivu o jedné věci jsem ale nikdy nepochyboval, ani v nejnesnesitelnějších chvílích: byl jsem přesvědčen, že mě čeká jakási šťastná budoucnost. To mi mé periodicky svízelné vegetování podstatně ulehčilo. A já si nemusel dělat žádné velké starosti o svou aktuální současnost – o to víc ale bohužel o svou minulost. Každou chvíli jsem se otrásal hrůzou, když jsem se v myšlenkách obracel zpátky. Když jsem myslel na to, co všechno jsem napáchal a jaké kraviny za sebou zanechal, jaké nesmysly jsem kdesi poroztrousil – a trpěl jsem jak zmrzačené zvíře při pokusné vivisekci. Nutkavě jsem si například představoval, co všechno mohlo v mém životě skončit katastroficky – tedy dopadnout podstatně hůř nebo diametrálně jinak, než to dopadlo. Tím pádem jsem se skutečně hrozil jen své trapné minulosti; a to nezávisle na tom, jak realisticky nebo strachem zkreslenou jsem si ji v paměti přechovával. Zato na svou aktuální duševní žumpu a její zápach jsem byl zvyklý. A při brouzdání v tom podbahní jsem bokem vychutnával svou vitalitu, díky mlaskající lepkavosti těch zatopených prostor jsem tělesně sílil a mohl alespoň registrovat, jak se blížím svému do budoucna předsazenému štěstí.

Když mluvím v souvislosti se svou minulostí o „myšlení“, „přemýšlení“ nebo o „představách“, neznamená to, že bych o sobě tenkrát skutečně nějak přemýšlel. K čemu jsem se vzmohl a co jsem provozoval, bylo nanejvýš jakési tupé dumání. U nás doma neměl stejně nikdo ve zvyku se verbálně vrtat v niterních záležitostech svých blízkých; považovalo se to navrch za výraz respektu. Kdyby se u nás někdo s odjištěnou hubou odvážil klást otázky na tělo a vyžadovat vysvětlené odpovědi, platil by za barbara. Vlastně bylo nejlepší nepřemýšlet ani o sobě. Nakonec nikdo o svých blízkých ani nepřemýšlet neuměl. A protože uprostřed naší konglomerace stejně nebylo možné vnímat sebe sama jako autonomní stvoření, docházelo u nás při dělbě úkolů k redukované a přísné specializaci – jako u včel nebo mravenců. Já jsem se nějakým

namáhavým tříděním myšlenek moc zabývat nemusel; v mozku mi tedy zbývala spousta nevytížených areálů – a zřejmě proto mám například psovsky přehnaně vyvinutý čich. Že o tajemstvích duševního podhoubí se dá skutečně nahlas diskutovat, jsem se dozvěděl, až když mi bylo šestadvacet.

Co se přemýšlení týká, stejně mi chyběly jakékoli příklady a vzory, jakékoli možnosti opičení nebo seriózního tréninku; a scházel mi i použitelný materiál – tedy předmět nebo obsah, o kterém by se vůbec dalo začít přemýšlet. Já jsem po ničem nepátral, žádné nálezy nebo shrnutí nevyměšoval, a tím pádem ani neukládal v paměti. To znamená, že jsem o sobě ani nic nevěděl. Když mi jednoho ošklivého dne – o dost později – začala má budoucí žena klást otázky týkající se mého citlivkovitého hospodaření a vyžadovala ode mě i promyšlené odpovědi, bylo mi, jako by mi někdo rozříznul hrud', roz-sápal mi ji až ke krku a zespoda se mi pokoušel podpálit mozek.

Ve svém dětství jsem velice brzy pochopil, jaké kouzlo se skrývá v lidském úsměvu – a jak se toho dá využít. Vzpomínám si, jak a kdy jsem si to uvědomil. Obývací pokoj byl plný lidí, na návštěvu k nám zřejmě přišly dvě různé rodiny – nebo jedna velice početná. Já nikoho neznal, a když jsem všechny ty zvědavce najednou uviděl, šla na mě ze sousoší jejich těl přímo hrůza. Přesto jsem byl nucen frontálně se vystavit zdvojnásobenému počtu očí a přiblížit se té hordě pak ještě navíc na dosah ruky. Ze všech těch obličejů se na mě šklebila přerůzně zdeformovaná ústa a rozšiřující se nozdry, vzduch byl plný výparů, výměšků žláz a rozkmitaného mozkového magnetismu. A hrudní koše všech přítomných se rytmicky pohybovaly, vzduch proudil všemi těmi různorodě kontaminovanými plícemi, stoupal ke stropu a padal k podlaze, valil se i na mě. Každý z těch návštěvníků navíc povrchově žhnul jak stowattová žárovka a v pokoji bylo nepříjemně přetopeno. V dané situaci jsem se rozhodl naprosto správně – začal jsem se zeširoka usmívat. Přišel jsem, usmál se – a vyhrál. Vyhrál jsem, přestože jsem byl napěchovaný děsem. A bylo to tak jednoduché! Všichni přítomní byli mým zářením

nadšení. Jiné děti se uměly v podobných situacích jen křečovitě šklebit, mně se překvapivě podařilo předvést uměle vyrobený obličejový produkt, který byl s přirozeně šťastným výrazem skoro totožný. Mluvit jsem přitom vůbec nemusel, můj úsměv za mě říkal všechno: byl jsem šťastné dítě ze šťastné rodiny a dařilo se mi výtečně. Podobně jsem se ve svém pozdějším životě usmíval do obličejů nepřeborného množství nejrůznějších lidí. Postupně jsem si ale díky tomu pořád víc připadal jako kretén. Čím vědoměji jsem to usmívání provozoval, tím víc jsem se sebe hrozil.

Co to jsou deprese, jsem zažil už poměrně brzy. Bylo mi deset nebo dvanáct. Ale ještě o mnoho let později jsem vlastně nevěděl, co to je za pocit a jak by se dal nazvat. Jasně mi bylo jen to, že se dost dobře nedá popsat a že si ho asi budu muset navěky nechat pro sebe. Něco normálního jako smutek to prostě nebylo. Má různá tajemství a mé nejasnosti se ve mně samozřejmě množily. A v dětství mi chyběl i čas se tím vším v klidu zabývat – hrál jsem totiž buď fotbal, nebo jezdil na kole. Fotbal jsem hrál skoro každý den, a přestože jsem se tak pilně snažil, technickou úroveň mé hry to bohužel nikdy nepozvedlo. Běhal jsem jak v transu sem a tam, řítil se pokaždé za míčem s velkým nadšením, a když jsem se k němu občas dostal, brzy mi ho zase někdo odebral. Góly pak střídali ti nadanější a já je za to bezmezně obdivoval – bez velkého řevu a jásání. Rychlý pohyb s oněmělými ústy a hluchými ušima mě vždycky omamoval jako nějaká droga.

Své dětství jsem se snažil jaksí bez úhony přetrpět, a připadalo mi nejrozumnější se od okolí pokud možno hermeticky izolovat. Do labyrintu našeho bytu jsem tedy zásadně nikoho nepouštěl. Když za mnou někdo přišel, byla to nanejvýš jedna z mých sestřenic z druhého konce chodby. A když se u nás objevil někdo skutečně cizí a hrozivě přede dveřmi přešlapoval, vylouval jsem se a odbýval ho tak dlouho, až to vzdal. Ale i to postávání na prahu znamenalo pro mě muka, protože návštěvník si mohl celou dobu pročítat řadu podivných jmen kolem našeho zvonku. Když jsem vetřelce trápil

dostatečně dlouho, podruhé už zpravidla nepřišel. Vybavení našeho bytu bylo totiž doslova strašlivé. Ale čistě o nevkus tu vlastně ani nešlo. Náš byt byl spíš něco jako genetická znetvořenina, zmetek plný jizev a bolestných kompromisů, sediment dávných katastrof. Bohužel to nikdo kromě mě takhle nevnímal. I nejhorší zločiny proti harmonii a dobovému vkusu se u nás jednoduše ignorovaly.

– Ošklivé, to že je ošklivé? Něco tak užitečného?

Skoro všem dospělým chyběl nejenom vkus a smysl pro estetiku. Různorodá přání a protichůdné potřeby, které s sebou naše vynucená symbióza přinášela, způsobily, že se u nás prosadila jakási tendence k idealizování i nejměšnějších perverzít; a všechno, co bylo funkční, nebylo pak už samozřejmě třeba nikdy vylepšovat. Nikdo tedy neměl zájem – dokud se něco definitivně nerozpadlo – přistupovat na nějaké změny. Moje pocity hrůzy byly ovšem jiné než ty, které v sobě hýčkaly mé dámy, podpovrchově zoufalí jsme ale byli víceméně všichni. Některé tetky se zachraňovaly tím, že zuřivě čistily a leštily své nevkusné dílčí areály, já takový uklidňující ventil neměl. Navenek jsme ale byli všichni většinou spokojení – i s málem; pochopitelně i s tím, že je po válce a že žijeme. A nakonec jsem si řekl, že je vlastně lepší, když nikdo na nic nesáhá. Každý zásah do substance bytu by stejně přinesl jen nové estetické příšernosti.

Převážná část bytového zařízení nikomu z nás nepatřila – vše potřebné nám tam zanechala německá rodina, která utekla po válce do Rakouska. Některé kusy nábytku nebyly přímo ošklivé, ale působily ve své mohutnosti zrůdně – a především byly s gustem doplňovány stylově naprosto nevhodnými přírůstky. Ohavnost za ohavností se vršily jedna na druhou a všechny komponenty se postupně nějak upravovaly – vhodnými řezy, šroubováním či klížením. Navíc se nábytek po léta šoupal sem a tam, přemísťoval se tak dlouho, až se všechno do sebe jakžtakž zahryzlo. Myslím, že nejpříšernější monstra stála v mém pokoji a šířila atmosféru, která by spíš odpovídala nějaké zchudlé odstrčené stařeně než mně. Přesto byli všichni přesvědčeni, že každý jednotlivý

kousek zařízení je nekonečně vzácný. A postupně jsem pochopil i já, že některé zvlášť hodnotné exempláře si asi budu muset nechat po celý život. Výjimečně jsem se s určitými kusy nábytku, především s těmi, které příjemně voněly, postupně i sprátelil. A čas od času mi některé z nich byly dokonce bližší než matka.

V naší části bytu docházelo ke změnám nanejvýš jednou za deset let. Ale vlastně jsme žádné vylepšování nepotřebovali – moderní socialistické výrobky už vůbec ne, na ty bychom tenkrát ani neměli peníze. Občas jsme ale museli převzít vyřazené kusy nábytku, které nám jako památku na nějakého zesnulého nebo uprchlého někdo vnutil. Všechno jsme se pak snažili do bytu vtělit – často za cenu hrubého násilí. Přes den se většina z těch, co se celkem snášeli, sesedávala v útulném pokoji mé matky; především v době, kdy byla v práci. Můj pokoj se velice brzy zredukoval na ložnici, proměnil se v odstaviště různých skříní přetékačích prádlem, šatstvem a potravinami. Především těm se na severní straně bytu dařilo dobře. Slunce do pokoje svítilo vždy jen krátce a ani v zimě se v něm většinou netopilo. Pokoj stejně sousedil s permanentně ledovým schodištěm.

Že jsem musel náš byt chránit před cizíma očima a ušima, mělo samozřejmě různorodé důvody: byt byl nejen plný všemožných šeredností, bylo tam taky vidět a slyšet věci, které by mohly vyvolat víc než šeredné otázky. Pobíhaly tam například ženské, které vyprávěly nikam nezařaditelné historky – a ještě ke všemu s cizím přízvukem, nebo dokonce s hrubými gramatickými chybami. Občas se ty ženy dokonce přely, a když si zvýšenými hlasy něco vysvětlovaly, fungovaly najednou cizojazyčně. Vinou svého izolacionismu jsem si v dětství dlouho myslel, že podobný jazykový úpadek souvisí se šedivými vlasy a stárnutím.

Ne všechny dámy, které se u nás přes den zdržovaly, tu skutečně bydlely. Krajně nepříjemné bylo, že po našem bytě nepobíhal nikdo, koho bych mohl vydávat za svého otce. Můj otec byl podsaditý mrňous; k ukazování a vytahování by se sice moc nehodil, že tam chyběl, se ale popřít nedalo. V mat-

čině pokoji stála jen jedna pohovka, a u mě v pokoji taky ne-
spal. Řešení záhady mého pokoje bylo sice jednoduché, při-
padalo mi ale o to víc zahanbující – spala tam se mnou totiž
moje babička Lici. Že v mém „dětském pokoji“ stály dvě po-
stele (už se zase zalévám studem), bylo coby fakt vlastně ještě
tajnější než to, že se mi kamsi vytratil otec.

Z touhy po ženských bytostech jsem rád navštěvoval obcho-
dy, kde vládly přívětivé, voňavé a láskou k člověčině překypu-
jící dámy. A ty se člověku při aktech obchodního charakteru
věnovaly skutečně individuálně – i když jen zpoza pultu, tedy
v rámci svých pracovních povinností. Přírozeně jsem pak
špatně snášel opačně napólované obchody, ve kterých pa-
noval přísný mužský režim. Těch ale tenkrát ještě moc ne-
bylo. Přísnou rukou ovládané samoobsluhy, jejichž vedoucí
byli zpravidla muži, se v našem okolí objevily až s velkým
zpožděním. Já stejně vyrůstal ve zvláštní fázi socialismu,
v níž si spousta lidí z mého okolí dělala – nebo začala dělat –
opatrné iluze o hospodářském rozkvětu a perspektivách
svého společenského vzestupu. Nebo prostě své dřívější iluze
o budoucnosti ještě neztratila. Pro mě to znamenalo, že
atmosféra, která mě tenkrát obklopovala, nebyla úplně k za-
hození, občas mi připadala skoro ideální; na každý pád byla
nesrovnatelně lepší než ta, jakou jsem měl možnost poznat
o dost později po ruské invazi. V letech mého dětství a mládí
skutečně ještě existovaly oázy jakéhosi kolektivního štěstí –
v soukromí i na veřejných prostranstvích. Mně se tedy i v este-
tickém předpekli našeho bytu dařilo v určitém smyslu skvě-
le. Mé dámy mě hýčkaly, obdivovaly a v jednom kuse chválily.
A samozřejmě nezištně milovaly. Takže není těžké si domy-
slet, že můj pozdější život byl nabit jakýmsi věčným očeká-
váním a přehnaným překypováním. Já se uměl zamilovat
i do nejrůznějších věcí a materiálů, krátkou chvíli jsem do-
konce miloval klubko černého silnoprůvého kabelu. Ale
o tom až později.